

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Tavoitteet ja päämäärät ovat yleviä ja hyviä, kuten ne aina ovat kun poliittisesti haetaan konsensusta hallitusneuvotteluissa erilaisia kompromisseja omien äänestäjäryhmien miellyttämiseksi. Tosin takana on myös fakta, että valtakuntamme on saatettu erittäin huonoon tilaan ja säästöjä on löydettävä.

Kun lähdetään hakemaan voimakkaasti säästöjä omien intressiryhmien vaikutuksen alaisena, niitä haetaan myös sieltä, mistä niitä ei löydettävissä. Tämä johtaa siihen, että muuttamalla toimivia ja jo hyvin kilpailutettuja toimintoja saatetaan myös tehdä kulunlisäyksiä samanaikaisesti palveluita heikentämällä. Samalla tämä aiheuttaa suurta haittaa ja vaaraa kansalaisten elämään sekä ympäristön tilaan ja kestäväen kehityksen edistämiseen.

Joissakin tukipalveluissa varmasti on säästöä saatavissa, toisaalta pienet kunnat eivät saa edes nykytilanteessa tarjouksia tarjouskyselyihinsä.

Nyt esitetty 10 % vähimmäisomistusvaade ei ole hopealuoti vaan enemmänkin haulikonpatruuna, joka laukaisemalla saadaan haavoitettua isoa joukkoa hyvää ja tehokasta toimintaa, niin että koko kansakunta joutuu siitä kärsimään.

Tässä lausunnossa keskitytään tukipalveluiden sijasta välttämättömyyspalveluun eli jätehuoltoon.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa

ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Kunnallisesti järjestetyn jätehuollon hankinnat valmistellaan huolella, tehdään markkinakartoitusta jatkuvasti sekä kaikissa hankinnoissa. Kilpailutukset ovat tehokkaita, ja laadukkaita, joilla saadaan aikaan matalat kustannukset suomalaisten kansalaisten eduksi. Kilpailutetut urakat jaetaan reilulla ja yritykset huomioivalla tavalla jo tänä päivänä. Ympäristönäkökohdat, kuten ilmastonmuutos, luontokato ja neitseellisten raaka-aineiden käytön hidastamista edistetään kiertotaloutta kehittämällä.

Jätelain 36 §:ssä on jo jätealan kilpailutuksia ohjattu nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tavoitteiden mukaisesti.

Pykälän mukaan kunnan on kiinteistöittäisten jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin.

Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä.”

Lisäksi kunnallisissa jätelaitoksissa noudatetaan ympäristöministeriön v. 2022 jo laatimaa ohjeetta "Hyvät käytännöt kunnan jätteenkuljetusten kilpailutuksessa", joka on ohjannut jätelaitoksia hankintojen huolelliseen valmisteluun ja pk-yritysten huomioimiseen kilpailutuksissa.

Hankintalain muutoksilla tavoitellut parannukset monilta osin siis jo on huomioitu jätehuollossa jätelain velvoittamana.

Tavoite saada tarjontaa ja säästöjä toteutuu nykyjärjestelmällä jätehuollossa erittäin hyvin, jopa niin hyvin, että yksityiset jätehuoltoyritykset ja heidän edunvalvojansa yrittävät nyt lobata tällä lainmuutoksella muutosta ehjään ja toimivaan järjestelmään, koska se ei tuota heille riittävästi voittoa, joutuvat kilpailemaan sekä kertomaan tässä järjestelmässä omat asiansa julki, ainakin joiltain osin. Myös päätöksistä turha valittaminen haittaa yksityisiä jätealanyrityksiä.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Kunnalliset jätelaitokset ovat itse alansa huippuasiantuntijoita mitä tulee jätehuoltoon, ja ne löytävät ja haluavat löytää asukkaille parhaat mahdolliset palveluntuottajat. Suosimista tai kilpailun vääristymistä valvotaan KKV:n toimesta ja alalla ei ole ollut ongelmia. (65§)

Kuten edellisessä kohdassa on todettu Jätelain 36§ on toimiva (75§) Alalla on ollut myös epäedullisia ratkaisuja liiasta jakamisesta, jossa hankinnan voittajatkaan eivät ole tyytyväisiä, esim. Bothnjaroskin alueella jouduttiin jakamaan tyhjennysalue liian pieneksi. Kaikki alueet eivät ole samanlaisia määriltään, laaduiltaan ja asukastiheyksiltään.

124§ muutos luo turhaa byrokratiaa ja inertiaa hankintoihin ja organisaation toimintaan. KKV:n valvonta on riittävää.

125§ Suomi on hyvin erilainen eri puolilla maata, ruuhkasuomeen lain muutos tuntuu joissain olosuhteissa sopivan, mutta syrjäseuduilla kärsitään, jos nyt siitä, kun ei saada tarjouksia hankintayksikön pienuuden vuoksi. Hyvä esimerkki löytyy Pohjois-Satakunnasta.

Jätealalla hankinnat sekä kilpailutukset valmistellaan jo huolella.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

kts. edellinen kohta.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Yleisesti voidaan todeta että, mikäli markkinassa tai toiminnassa havaitaan epäkohtia tai jos päätöksentekijöillä tai -valmistelijoilla ei ole tietoa tai käsitystä yhteiskunnan eri toimintojen toiminnasta, on perusteltua tarkastella ja selvittää asioita oikean tiedon saamiseksi sekä päätöksenteon tueksi.

Tämä vaatii kuitenkin erityistä tarkkuutta ja osaamista sekä perinpohjaista kokonaisuuksien ymmärtämistä, jota täydennetään moninaisilla ja seikkaperäisillä selvityksillä ja vaikutusten arvioinnilla.

Lisäksi on hyvä tarkastella toimintojen tarkoituksenmukaisuutta sekä punnita vaihtoehtoja, varsinkin ongelmatilanteissa. On hyvä, että tämä vaikutusten arvio, joka jätettiin ministeriön toimesta

tekemättä kysytään nyt toimialoilta, eikä konsulteilta, joidenka perisyntinä on yleistyksen ja koko suomen markkinoiden tuntemuksen esittäminen.

Hallitusohjelmassa on lähdetty tarkastelemaan kuntien tukipalveluihin liittyvien tehtävien, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluiden toteuttamisen kentässä havaitun muutaman ongelman vuoksi koko kentän auki repimistä. Suuressa osassa em. markkinassa on olemassa toimivat markkina ainakin pääosassa Suomea.

Nyt saa sen vaikutelman, että niissä tapauksissa, joissa on joitakin ongelmia, luullaan sen olevan kaikkialla ja on tehty yleistyksiä koskemaan kaikkia sidosyksiköitä joidenkin yksittäisten ongelmatapausten perusteella. Tukipalveluissa on alueellisia eroja johtuen alueellisista eroavaisuuksista Suomen eri maakuntien ja niissä vallitsevien olosuhteiden ja palvelutarjonnan kesken. Tukipalvelut eivät toteudu homogeenisesti maamme eri osissa, vaan vaihtelu on moninaista ja heterogeenistä. Tämä tulee olemaan pysyvää muutetaan lakia tai ei, sillä alueelliset eroavaisuudet eivät muutu lakia muuttamalla.

Tukipalvelukentässä on tapahtunut asioita, joidenka vuoksi on ymmärrettävää, että hankintalakia nyt tarkastellaan (esim. case Sarastia).

Hallitusohjelmassa ei ole erillisesti käsitelty välttämättömyyspalveluja, joissa ylikunnallinen yhteistyö on jo laitettu toteen jo paljon ennen sidosyksikkösääntelyä. Valtioneuvoston 2018 päätöksen mukaan jätehuolto on välttämättömyyspalvelu ja se on rinnastettavissa vesihuoltoon ja energiahuoltoon.

Huoltovarmuudessa jätehuollolla ja jätteenpoltolla on merkittävä rooli, jota vahvistaa se, että juuri muodostettu oma jätehuoltopooli.

Jätehuollossa ylikunnallista toimintaa on kehitetty ja parannettu julkisensektorin tehokkuutta yli 30 vuoden ajan. Jätehuollossa ei ole ilmennyt ongelmia kuntakentässä, vaan ne alueet, joissa on kunnanjärjestämä jätteenkuljetusjärjestelmä, on myös kuntalaisille asumisessa edullisimmat jätemaksut. Tätä osoittaa omakotiliiton ja kiinteistöliiton tutkimukset vuodesta toiseen, kiistatta.

Jätehuollon ongelmat ovat taas johtuneet maksimaalisesta voitontavoittelusta kuten esim. case Lokapojat tai jätekasapalot yksityisissä jätteenkäsittely terminaaleissa. Jätettä varastoidaan vain siksi, että odotetaan korkeaa hintaa sen eteenpäin myymiseksi tai kulujen välttämiseksi tai optimoimiseksi.

Euroopan unionin tasolta on ohjattu Suomen siirtymistä asumisessa kunnalliseen jätehuoltoon kierrätysasteen kohottamiseksi vastaamaan tulevia vaatimuksia. Muualla EU alueella nimenomaan kunnat huolehtivat asumiseen liittyvästä jätehuollosta.

Viimeisimmässä jätelakimuutoksessa vuodelta 2021 Ympäristöministeriön tavoitteena on ollut saada kierrätysastetta nousemaan siirtämällä eri jätelajien erilliskeräys ja käsittely kuntien vastuulle, jotta Suomikin edistyisi näissä asioissa Keski-Euroopan ja vaatimusten tasolle.

Niillä alueilla Suomessa, jossa kunnallinen jätelaitos vastaa koko alueen asukkaiden kaikista jätteistä on myös parhaat kierrätysasteet, sillä oikein määritellyllä ja rakennetulla hinnoittelulla voidaan ohjata ja rohkaista kuntien asukkaita toimimaan oikein sekä halutulla tavalla jätteiden lajittelussa, kuten jätelaki edellyttää.

Keskittämällä asumiseen liittyvää jättemateriaalien keruuta kunnille ja oikein kilpailuttamalla yksityisiä jätteenkuljetusyrityksiä, toimialaan liittyvät päästöt vähenevät, sillä toimintaan liittyvä logistinen suunnittelu ja oikein suunnitellut ajoreititykset vähentävät ajettuja keräilykilometrejä.

Keskitetty ja reilu kilpailutusosaaminen on avainroolissa keräily- ja kuljetussopimuksia tehtäessä ja alan ammattilaisten osaaminen tulee näin kaikkien kunnan asukkaiden ulottuville parhaiten.

On tärkeää, että useaa eri jätelajia voidaan kerätä samalla ajoneuvolla samasta kiinteistöstä tai kohteesta. Toimimalla näin parannusta tapahtuu samalla myös liikenneturvallisuudessa, ympäristökuormituksen osalta sekä asukkaat kokevat parannusta viihtyvyyteen, kun isot jäteautot vähenevät asuinalueilla.

Ruotsi mm. on siirtymässä kohti monilokerojärjestelmää, jossa em. näkökohdat on huomioitu. Ruotsissa ei ole urakoiden pilkkomisvaadetta, joka antaa mahdollisuuden kehittää vähäpäästöisempiä ja tehokkaita keruujärjestelmiä.

Tehokas ja toimiva jätehuolto perustuu kahteen markkinaan kuvaavaan talous- ja toimintateoriaan, eli mittakaavaetuun ja maantieteelliseen tiheysetuun seuraavasti:

- Skaalaetu eli mittakaavaetu on tilanne, jossa yrityksen tuotannon kasvaessa keskimääräiset kustannukset laskevat. Mittakaavaetu ulottuu myös jätehuollon arvoketjun yli kuljetuksesta käsittelyyn ja loppukäsittelyyn.
- Jätteiden kuljetuksessa on myös tiheysetu, eli keräyskohteiden välimatkojen reittien kasvaessa polttoaine- ja työvoimakustannukset sekä ympäristön kuormitus kasvavat. Harvaan asutuilla alueilla keräyskustannukset ovat suuremmat kuin tiheästi asutuilla alueilla. Tiheysetujen

huomioiminen kuljetusten suunnittelussa johtaa alhaisimpiin polttoaine- ja työvoimakustannuksiin ja päästöihin.

Keskittämällä asumiseen liittyvien jätteiden keräys kuntien jätelaitoksille, voidaan molempia em. etuja hyödyntäen saada kuntien asukkaille edullisimmat ja kaikki alueet kattavat ympäristöystävällinen sekä toimiva kokonaisuus.

Jätehuoltomarkkinan tyyppiselle markkinalle on ominaista kermankuorintailmiö, jolla tarkoitetaan sitä, että yksityiset jätealan yritykset voivat toimia vain tietyillä, kannattavalla osalla aluetta tai markkinaa, kun taas kuntien tai niiden jätelaitosten täytyy huolehtia ensisijaisesti, toissijaisesti ja viimesijaisesti jätehuollon toimivuudesta koko Suomessa.

Joihinkin aiemmin tehtyihin väärinkäytöksiin ja ratkaisuihin (case Sarastia) perustuen sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusta koskevat vaatimukset ovat perusteltuja, mutta se, että jokin ei ole ollut toimiva ratkaisu tai on tapahtunut väärinkäytöksiä, ei tee vaatimuksen kattamista kaikkiin sidosyksiköihin tarkoituksenmukaiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi.

Sidosyksiköiden käyttöä tukipalveluissa ja välttämättömyyspalveluissa ei voi, eikä saa rinnastaa toisiinsa.

Sidosyksikkö on kunnan oman toiminnan järjestämisen tapa ja lailla on määrätty kunnille tehtäviä, joita niiden tulee tehdä markkinasta, toiminnan toteutuksesta tai olosuhteista riippumatta. Jätelaki määrää kuntien vastuulle kunnan asukkaiden asumisen jätehuollon koko Suomen alueelle ja kaikille sen kansalaisille asuinpaikasta riippumatta, siksi esimerkiksi Keräämö Oy:n, kuten myös lähes kaikkien muiden kunnallisten jätteen käsittelyn jätelaitoksilla toiminta periaatteena on olla voittoa tavoittelematon osakeyhtiö.

On osattava arvioida vaikutukset eri toimialoilla ja osata tunnistaa eroavaisuudet eri tukipalveluiden ja välttämättömyyspalveluiden välillä sekä eri alueiden erilaisuus Suomessa. Eri tukipalveluiden ja välttämättömyyspalveluiden välillä on selkeitä eroja, joten tulee olla taito ja tahto tunnistaa niiden ominaispiirteet, omistus- ja palvelurakenne sekä kriittisyys ja välttämättömyys yhteiskunnan ja sen toimivuuden kannalta.

Edellä mainittuja arvioita ei olla nyt työryhmän mietinnössä riittävästi tehty ja lausunnosta aistii ja näkee myös, että eri alojen tuntemukseen ja toimintaperiaatteisiin ei ole ollut riittävästi tuntemusta tai halua ottaa selvää.

Väärillä lähtötiedoilla tai oletuksilla harvoin saa aikaan oikeita tuloksia.

Poliittisessa päätännässä ja myös lakivalmistellussa usein kuunnellaan tahoja, joilla on vahva omaan taloushyötyyn liittyvä intressi.

Lobbareiden tai edunvalvontatoimistojen kentässä ei yleensä tarkastella kansalaisten tai kuntalaisten saatikka ympäristön etuja, kuten ei myöskään tulevaisuuden tarpeita ja vaatimuksia, koska niitä ei tunneta tai haluta tunnistaa.

Lobbarit, etujärjestöt sekä edunvalvontatoimistot ovat omien intressiryhmiensä äänitorvia, jotka pyrkivät vaikuttamaan omien intressiryhmien ansaintaa kasvattavasti tai etuja maksimoiden.

Jätelain tarkoituksena (1 §) on "edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista."

Herää olennainen ja tärkeä kysymys:

Miten 10 % vähimmäisomistusvaatimus edistää tämän toteutumista ja mikä on se ongelma, jota jätehuollossa hankintalain, jätelain tai muun lainsäädännön toteutumisen kannalta on?

Mihin tällä muutoksella haetaan olennaista ratkaisua tai minkä intressiryhmän etua nyt priorisoidaan?

Keräämö Oy ei ota kantaa ja sen tehtävä ei ole arvioida tukipalveluiden, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palvelujen tarkoituksenmukaisuutta tai toteutuskelpoisuutta maamme eri alueilla. Mutta tätäkään ei ratkaista yksittäistä prosenttilukua muuttamalla ja ne ongelmat, mitkä ovat nyt joissain yrityksissä tai tahossa eivät saa vaarantaa niitä ratkaisuja, jotka ovat toimivia, kilpailukykyisiä sekä lakien ja asetusten mukaisia muualla.

Tämä nyt esitetty 10 % vähimmäisomistusvaade ei ole hopealuoti vaan enemmänkin haulikonpatruuna, joka laukaisemalla nyt esitetyssä muodossa vahingoittaa ja rampauttaa isoa joukkoa hyvää ja tehokasta toimintaa, niin että koko kansakunta joutuu siitä kärsimään. Mikäli laki toteutuu nyt esitetyssä muodossa, ei jätehuollossa saavuteta tehokkuutta ja kustannussäästöjä, eikä turvata laadukkaita jätehuoltopalveluja.

Välttämättömyyspalveluiden osalta keskitymme vain jätehuoltoon, emmekä ota kantaa muihin välttämättömyyspalveluihin, kuten esim. vesi- tai energianhuolto, joihin jätehuolto on lähinnä rinnastettavissa.

Jätehuoltoon 10 % vähimmäisvaatimus ei ole toteuttamiskelpoinen, eikä tarkoituksenmukainen miltään osin.

Hankintalain uudistus, mikäli laki toteutuisi nyt esitetyssä muodossa, vaikuttaisi jätehuollon toteuttamiseen merkittävän haitallisesti ja yhteiskuntaan sekä luontoarvoihin peruuttamattoman haavoittavasti.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Keräämö Oy on tuore vuonna 2023 perustettu kunnallinen kiertotalouden kehitysyritys (tunnetaan myös nimellä yleisnimellä jätelaitos), joka on perustettu vastaamaan omistajilleen asetetun jätelain vaatimuksia kattavasti kaikkien sen omistajakuntien alueella.

Keräämö Oy on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen osakeyhtiö, joka käyttää kaikki asukkailta kerätyt rahat jätehuollon järjestämiseen lakien mukaisesti, kehittämiseen ja ostaa kaikki palvelunsa paikallisilta ja valtakunnallisilta jätehuoltoalan yrityksiltä.

Verovaroja ei Keräämö Oy:n toimintaan käytetä, vaan tulot muodostuvat asiakasmaksuista, jotka määräävät Porin Seudun Jätehuoltojaosto, jossa kuntalaisia edustaa kunnan asukkaiden valitsema edustajat demokraattisesti. Työtä tehdään kaikin osin virkavastuulla ja se on vastuullista.

Satakunnan alueella jätehuoltoyhteistyöllä on pitkä kehityskaari, joka on alkanut jo 1990-luvun alussa, ennen sidosyksikkösääntelyn olemassaoloa.

Yhteistyössä jo pitkään mukana olleet Keräämön omistajat ovat:

- Pori
- Ulvila
- Kokemäki
- Harjavalta
- Nakkila

- Merikarvia
- Pomarkku
- Siikainen

Yhteistyön perustana on ollut kuntien vastuulla oleva kattava jätehuolto, johon niiden resurssit, infrastruktuuri ja voimavarat sekä osaaminen eivät yksittäisinä toimijoina yksinkertaisesti riitä.

E erityisen osaamisen tarve ja vaativat sekä mittavat investoinnit infrastruktuuriin ovat vaatineet resursseja, leveämpiä hartioita ja alueellista keskittämistä sekä tehostamista. Tähän tarpeeseen on syntynyt kunnalliset jätehuoltoyhtiöt, eli jätelaitokset.

Lainsäädännöstä seuraavat jatkuvasti muuttuvat ja pakottavat vaatimukset jätteiden käsittelylle sekä ympäristön- ja terveydensuojelulle tekee jätehuoltoalasta erittäin kompleksisen kokonaisuuden. Alan negatiiviset ilmiöt, jätehuollon asiakkaat sekä jätelautoimijat vaativat myös valvovaa silmää ja ennakkointia.

Kuntien jätehuoltoviranomaisten kustannukset katetaan kuntien jätehuollosta asukkailta kerättävillä varoilla, joten tämäkin vaarantuu, jos lakiehdotus toteutetaan esitetyssä muodossa. Myös yhteys alueelliseen ympäristövalvontaan katkeaa.

Mikäli lakimuutos toteutetaan esitetyssä muodossa, tulee se rikkomaan tämän pitkään jatkuneen ylikunnallisen yhteis- ja kehitystyön sekä lisäksi se rikkoo osakeyhtiön omistus- ja rahoitusrakenteet suurella todennäköisyydellä ei sopuisasti.

Käynnissä olevat kehityshankkeet ja jo tehdyt investoinnit ovat vaarassa tai tulevaisuuden kehityshankkeet jäävät toteuttamatta.

Osakeyhtiötä ei ole perustettu purettavaksi ja sen omistamaa omaisuuden jakaminen tai lunastaminen sekä sopiminen siitä, ketä kohdellaan ja miten tällaisessa ”pakkoavioerossa” tullee johtamaan jätehuollon kaoottiseen tilaan ja toimintaan tullee vakavia häiriöitä.

Mikäli laki toteutetaan nykyisessä muodossa, jätehuoltoinfrastruktuurin käytöstä tulee uudelleen sopia ja tai vaihtoehtoisesti riidellä selväksi oikeusoppineiden ja tuomioistuinten sekä asiantuntijoiden avulla.

Tosin herää kysymys, mistä löytyy tällainen määrä kontekstiosaamista ratkaisujen rakentamiseen ja kaikille samanaikaisesti lainopillisia asiantuntijoita, eli riitajuristeja.

Mikäli laki toteutuisi nyt esitetyssä muodossa, estää se kaupunkien ja kuntien välisen yhteistyön jätehuollossa ja heikentää yhteistyötä muutenkin. Jätehuollossa yhteistyö on perustunut kunkin kunnan tai kaupungin asukaslukuihin. Asukasluku on ollut erikokoisten yhteistyökumppaneiden vastuiden jakamisen perusta. Jätehuollon ylikunnallinen yhteistyö on ollut perusteltua ja välttämätöntä, että lakisääteiset ympäristön- ja terveydensuojelun velvoitteet voidaan kunnissa jätehuollon osalta täyttää kustannustehokkaasti.

Mikäli laki toteutuisi nyt esitetyssä muodossa, tarkoittaa se, että EU:n vaatima kierrätysasteen nostaminen keskeytyy useiksi vuosiksi ja tulee huomioida, että Suomi on jo EU:n rikkomusmenettelyssä kierrätysastetavoitteiden savuttamattomuuden vuoksi. Seuraava vaihe on rangaistusmenettely, mikä on sen hintalappu Suomelle?

Asumiseen liittyvän jätehuollon kehittämisestä poistuu merkittävä intressi, eli kierrätysasteen nosto ja tilalle tulee yksittäisten yritysten voitontavoittelu, kuten aiemmin on todettu, jätemarkkinalle on ominaista kermankuorintailmiö, missä yksityiset yritykset voivat valita toimivansa vain tietyillä, kannattavalla osalla markkinaa tai aluetta.

Yksityisiä jäteyrityksiä kiinnostaa keskustaaajat, kun taas kuntien on täytynyt huolehtia ensisijaisesti, toissijaisesti ja viimesijaisesti jätehuollon toimivuudesta koko Suomessa kaikessa asumisessa kaikkien jätejakeiden osalta.

Pelkästään jo tämä mietintö on saanut suomalaiset kunnalliset jätehuoltolaitokset miettimään ja viivästyttämään kehityshankkeitaan ja jatkuva jätelain muuttaminen tuo epävarmuutta ja inertiaa alalle.

Keräämö Oy:n automaattisten lajittelupihojen ja maakunnallisen aluekeräys infrastruktuurin uusiminen odottaa nyt sitä, tekeekö Keräämö Oy ne tulevaisuudessa, vai kenen tehtävä on uusia vanhentunut ja purkukuntoinen verkosto ja ketä hoitaa uudistetun infrastruktuurin operoinnin kaikissa kunnissa ja kaikilla sen alueilla tulevaisuudessa.

Jos Keräämö Oy puretaan tämän uudistuksen seurauksena, jää tämä työ tekemättä ja kun jäte ei taas katoa mihinkään, se kanavoituu paikkoihin, johon sitä ei ole tarkoitettu, sekajätteiden sekaan, kun lajittelulta viedään edellytykset, vaatimukset sekä valvonta. Mikä vielä huonompi vaihtoehto jätteet päätyvät luontoon ja ravintokiertoon.

Jätehuollon tulee olla kuntalaisille kohtuu hintaista, helppoa ja huoletonta toteutuakseen lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla, tätä edistetään päivittäin Keräämö Oy:ssä, kuka on tästä vastuussa tulevaisuudessa.

Jätehuoltoon sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimus ei sovi ja se on suomalaisia kansalaisia ja äänestäjiä diskriminoiva.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Hätäisesti ja kiireessä valmisteltu muutosehdotus sekä puutteelliset ja riittämättömät selvitystyöt ovat jo nyt aiheuttanut alallemme kustannuksia lisääntyneenä työmääränä sekä erilaisten puolustus selvitysten tekona, rahaa on valunut turhaan konsulttikenttään ja se on pois jo nyt jätehuollon kehittämislta.

Tämä on myös pois kierrätysastevaatimusten saavuttamiselta. Nähtäväksi jää, millaisen kustannuseuraamuksia Suomen valtiolle tulee EU:n rangaistusmenettelystä, kun EU:n asettamaa kierrätysastetavoitetta ei saavuteta.

Keräämön omistajat ovat:

- Pori 68,70 %
- Ulvila 10,41 %
- Kokemäki 5,73 %
- Harjavalta 5,60 %
- Nakkila 4,27 %
- Merikarvia 2,51 %
- Pomarkku 1,66 %
- Siikainen 1,12 %

Prosenttiosuuden jako perustuu asukasluhuihin, joka on oikeudenmukaisin ja tasapuolisin tapa jakaa kustannuksia ja vastuita kuntakentässä ja kunnan asukkaiden kesken. Tällä järjestelyllä jo yli 30 vuotta sitten alueemme pienemmät kunnat ovat saaneet käyttöoikeuden yhteiseen, yhteen

paikkaan ympäristöluvanvaraiseen infrastruktuuriin, johon heillä ei itsenäisinä olisi mahdollisuutta investoida muita lailla asetettuja palveluitaan vaarantamatta.

Keräämö Oy on kunnallinen jätelaitos (kiertotalouden kehitysyhtiö), joka on perustettu vastaamaan omistajilleen asetetun jätelain vaatimuksia kattavasti kaikkien sen omistajakuntien alueella.

Keräämö Oy on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen osakeyhtiö, joka käyttää kaikki asukkailta kerätyt rahavarat jätehuollon toteuttamiseen, kehittämiseen ja ostaa kaikki palvelunsa paikallisilta ja valtakunnallisilta yksityisiltä jäteyrityksiltä.

Mikäli yhtiö tekee tuottoa, siirretään se taksamenettelyn kautta alueen asukkaiden eduksi alempina keräys- ja käsittelyhintoina. Jättemaksujen perusteet tulevat jätelaista ja nämä toimivat toiminnan rahoituskanavana.

Jos pienempien kuntien omistusosuutta kasvatettaisiin, niin niiden asukkailta kerätyt jättemaksut jakautuisivat edelleen asukasluvun mukaisesti eikä omistusosuuden mukaisesti. Olisi erittäin epätodennäköistä, että suuremmat omistajat vapaaehtoisesti dilutoisivat omistusosuuttaan. Tämä on myös syy sille, miksi jätehuollossa omistusosuudet ovat jaettu asukaslukujen mukaan.

Jätelaki ei mahdollista toiminnan rahoittamista omistajien omistusosuuksien mukaan vaan toiminnan rahoituksessa on noudatettava jätelain 79 §:ä.

Verovararoja ei Keräämö Oy:n toimintaan käytetä, vaan tulot muodostuvat asiakasmaksuista, jotka määräävät Porin seudun jätehuoltojaosto, jossa kuntalaisia edustaa kunnan asukkaiden valitsevat edustajat. Työtä tehdään virkavastuulla.

Jätehuoltoviranomaisen ja viranomaistyöstä johtuvat kustannukset katetaan Keräämö Oy:n asiakkailta saaduilla tuloilla. Näihinkään ei myöskään käytetä verovararoja.

Keräämö Oy omistaa ja hallinnoi Hangassuon jätekeskuksen infrastruktuuria sekä jätehuoltoon liittyvät koneet ja laitteet. 2023 tehdyssä liiketoimintakaupassa siirtyi Porin kaupungilta myös Tiiliruukin lajitteluasema ja koko Keräämö Oy:n alueella oleva 88 kierrätyspisteen verkosto Kokemäeltä Merikarvialle saakka. Alueen 120 000 asukasta tulevat kaikki palveluksiksi.

Porin kaupungilta siirtyi Keräämö Oy:n palvelukseen kaikki alueen kunnallisen jätehuollon osaajat, vain viranomaistoiminta jäi kaupungin organisaatioon.

Edellä mainittuja osajia tai osaamista ei kyetä jakamaan yhtiöiden osakkaiden kesken, mikäli lakiesitys toteutetaan nykyisessä muodossa.

Keräämö Oy:lle on siirretty kaatopaikan jälkihoitovelvoite n. 2 M€ ja sitä kartutetaan joka vuosi, jotta kaatopaikan sulkemis- ja jälkihoitokulut tulee kerättyä toiminnasta, niin nykyisestä kuin aiemmasta. Tämä perustuu lakiin. Miten nämä vastuut ja velvoitteet jaetaan tai miten tästä irtaudutaan, tulisi ratkaista. Jätteet on kerätty Keräämö Oy:n omistajien alueelta pitkän ylikunnallisen yhteistyön aikana yli 30 vuoden ajan.

Kahdeksan omistajan yhtiö voidaan jakaa yli 10 % omistusosuuksiin teoreettisella ja yksinkertaistetulla ajattelulla, mutta käytännössä jo osakeyhtiölain mukaan omistuksen ja omaisuuden jakaminen ei ole ratkaistavissa teoreettisesti tai yksinkertaisella ajattelulla.

Lisäosuuksien hankinta ei voi tapahtua ilman, että vastuut ja velvoitteet määritellään uudelleen ja osuuksien muutteluun tarvitaan myös rahaliikennettä omistajien välillä. Yhtiön kuudella alle 10 % omistajalla ei ole todennäköisesti nykyisessä taloustilanteessa mahdollisuuksia lähteä kasvattamaan osuuttaan yhtiössä 10 %, eli näiden erottaminen tai osakkuudesta luopumiselle ei ole olemassa riidatonta keinoa.

Keräämö Oy on tehnyt uutena yhtiönä ja juuri toiminnan aloittaneena pitkät ja kattavat sopimukset paikallisten ja valtakunnallisten jätteenkuljettajien (n. 10 yhtiötä) kanssa alueen jätteenkeräilystä sekä kuljettamisesta. Miten nämä sopimukset puretaan sovinnossa tai minkälaisia korvausvaatimuksia tullaan esittämään sopimukseen perustuvista jäämättä saaneista tuloista, tätä olisi hyvä selvittää tai ainakin päättää korvauksien tulevan sen aiheuttajalta, jonka aloitteesta sopimukset joudutaan pakkokatkaisemaan.

Keräämö Oy on sopinut Gasum Oy:n ja paikallisen kuljetusliikkeen kanssa pitkän toimitus ja kuljetussopimuksen, jossa on sovittu Keräämö Oy alihankkijoiden keräämän biojätteen toimittamisesta ja hyödyntämisestä Honkajoen biokaasulaitoksella. Sopimus on viisi vuotinen. Olisi hyvä selvittää keneltä tällaisessa tilanteessa tulevat korvaukset, kun sopimukset joudutaan lain asettamalla pakolla purkamaan.

Keräämö Oy on sopinut juuri 10 vuotisen jätteen toimitussopimuksen Pirkanmaan jätehuolto Oy:n kanssa jätteen toimittamisesta Tammervoima Oy:n laitokselle. Toimitukset alkavat 1.1.2026 ja jatkuvat tästä eteenpäin 10 vuotta. Olisi hyvä selvittää keneltä tällaisessa tilanteessa tulevat korvaukset, kun sopimukset joudutaan lain asettamalla pakolla purkamaan.

Mikäli lakiehdotus toteutuisi nyt esitetyssä muodossa, kustannukset ja vahingot yhteiskunnalle ovat hyvin merkittäviä ja tuleekin selvittää osakeyhtiöiden välisten sopimusten pakkopurkamisen aiheuttajan osalta korvausvelvoitteet aiheuttajaperiaatteen mukaan. Hyvä kysymys on eri oikeusasteissa, miksi tämä sopimus purettiin ja miksi se päättyi eri oikeusasteiden käsittelyihin?

Keräämö Oy:n yhteistyökumppani Pirkanmaan jätehuolto Oy haluaa varmistaa laitoksensa polttoaineen saannin alueen hiilidioksidivapaan kaukolämmön ja sähkön tuotantoon Tampereella sekä myös sen, että jätteenpolttolaitos tulee käymään ja tuottamaan hiilidioksidia Ren-Gas Oy:n tulevalle hiilidioksidin talteenottolaitokselle.

Julkisista tiedotteista on luettavissa, että Ren-Gas Oy:n laitoksessa tullaan tulevaisuudessa tuottamaan synteettistä metaania liikennepolttoaineeksi yhteyttämällä hiilidioksidi vetyyn erityisellä laitoksella ja laitteistolla.

Aamulehden mukaan TEM on antanut tälle rahoituksen vuonna 2022, mutta nyt hankkeelle ollaan hankintalakia muuttamalla asettamassa toteuttamisen esteitä, mikä tuntuu oudolta ja harkitsemattomalta.

Sama tilanne koskee Riikinvoima:n, Westenergy:n, Lounavoima:n ja muidenkin jätteenpolttolaitosten investointeja, jo tehtyjä ja tulevaisuuden suunnitelmia.

Hyvää lisätietoa Tammervoiman ja Ren-Gas:n hankkeesta saa osoitteesta:

<https://ren-gas.com/ajankohtaista/tampereen-energia-ja-ren-gas-ovat-allekirjoittaneet-sopimukset-hiilidioksidipaastojen-ja-hukkalammon-hyodyntamisesta/>

Mikäli laki tulisi voimaan nyt esitetyssä muodossa Keräämö Oy:n pienille omistajakunnille, näiden mahdollisesti pakkoirtautuessa yhtiöstä, tulisi palkata kunnalle oma jätehuoltoon erikoistunut henkilökunta sekä viranomaistoimi. On huomioitava myös, että nämä reuna-alueet ja niiden jätemäärät eivät kuitenkaan kaikilta osin kiinnosta jätteenkuljetusyrityksiä liiketaloudellisesti.

Keräämö Oy:n tase olisi lähes mahdoton jakaa ja lunastaa, etenkin suurimmille omistajille. Ne eivät pysty riidatta erottamaan pienomistajia pois, vaan asioista on oikeasti sovittava muutoksen toteuttamiseksi. Tämä kaikki olisi tehtävä valmiiksi viimeistään 2,5 vuodessa lain voimaantulosta, mutta käytännössä nopeammin, koska uusien jätelaitosten (pienet kunnat) olisi pilkkomisen jälkeen palkattava henkilöstö, hankittava kaikki toiminnan edellyttämä infrastruktuuri ja kilpailutettava hankinnat.

Uudet jätelaitosalueet tarvitsevat uudet jätelautakunnat ja viranomaiset, jokaiselle omat. Lisäksi niiden on mm. perustettava jätehuollon rekisterit ja muut tietovarannot sekä hankittava jokaisen omat alalle spesifioidut tietojärjestelmät.

Tämä kaikki vaatii osajia ja rahaa, joita kumpaakaan ei ole saatavilla kunnallisilla toimijoilla läpi Suomen. Pitkään rakennettu keskitetty osaaminen ja yhteistyön edut katoavat.

Pienomistajille olisi myös kerrottava että, jos he lähtevät laitoksesta, mitä kaikkea pitäisi alkaa tekemään käytännössä jo nyt lain tullessa voimaan, eli rekrytointimielessä tehtävät olisi laitettava avoimeen hakuun välittömästi. Myös näiden jäteinfran suunnittelu ja toteutuksen kilpailuttaminen hankintalain mukaisesti olisi pitänyt jo aloittaa, huomioiden vielä hankinnoista valittaminen, joka on alalle yleistä ja yleensä vielä perusteetonta.

Mihin pieni kunta perustaa oman jätekeskuksensa ja muut toiminnanmukaiset vaatimukset täyttävän infrastruktuurin. Mistä rahat näihin ja myönnetäänkö lisää ympäristölupia jätealalle, jos on olemassa jo infraa vajaakäytöllä?

Mikäli laki toteutuisi nykyisessä esitetystä muodossa, vaarantuisi huoltovarmuus, kansalaisturvallisuus sekä kielelliset oikeudet. Keräämö Oy:n henkilökunta tarjoaa palveluitaan suomen, ruotsin ja englannin kielellä, tämä on huomioitu rekrytoinneissa. Jätehuollon osalta ehdotettu lainmuutos vaarantaa yleisen edun sekä julkisen intressin ja lisää byrokratiaa sekä nostaa kustannuksia.

Sidosyksiköitä koskevan muutoksen nyt esitetyllä tavalla rapauttaa kuntalaisten jätehuollon ja nostaa heidän kustannuksiansa. Kunnalliset jätelaitokset purkautuvat ja tilalle saadaan yksityisten yritysten voiton maksimointi, joka ei sovi jätehuollon kaltaiselle välttämättömyyspalvelulle.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Tähän täytynee kuulla vastaus Keräämö Oy:n omistajailta, joita ovat:

- Pori 68,70 %

- Ulvila 10,41 %
- Kokemäki 5,73 %
- Harjavalta 5,60 %
- Nakkila 4,27 %
- Merikarvia 2,51 %
- Pomarkku 1,66 %
- Siikainen 1,12 %

Omistajien on huomioitava, että jätehuolto on kuntien lakisääteinen tehtävä ja niiden on täytettävä jätelaissa sekä ympäristönsuojelulainsäädännössä niille asetetut velvoitteet ensisijaisesti, toissijaisesti ja viimesijaisesti joka tapauksessa. Em. lait joudutaan myös muuttamaan ja kunnilta on poistettava vastuut, joihin heillä ei ole enää mahdollisuuksia toteuttaa, jos laki toteutetaan nyt esitetyssä muodossa.

Jätehuollolle asetetut velvoitteet ovat katsottu perustuslain 124 § mukaiseksi merkittäväksi julkisen vallan käytöksi ja julkiseksi hallintotehtäväksi. Yhtiötä ei voida muuttaa markkinaehtoiseksi. Jätelaissa on katsottu, että ainoastaan kunnan omistama sidosyksikkö voi hoitaa jätehuollon operatiivisia tehtäviä kunnan itsensä sijasta toimivallan siirtona.

Osakeyhtiötä ei ole perustettu purettavaksi ja sen omistamaa omaisuuden jakaminen tai lunastaminen sekä sopiminen siitä, ketä kohdellaan ja miten tällaisessa pakkoavioerossa tullee johtamaan jätehuollon ja koko maan kaoottiseen tilaan sekä tähän terveyteen ja turvallisuuteen liittyvän toimintaan tulee vakavia häiriöitä.

Jätehuoltoinfrastruktuurin käyttö tulee uudelleen sopia Keräämö Oy:n omistajien kesken ja tai vaihtoehtoisesti riidellä selväksi juridisia asiantuntijoiden avulla. Tosin herää kysymys, mistä löytyy tällainen määrä kontekstiosaamista ja ymmärrystä jätehuollosta sekä kaikille samanaikaisesti lainopillisia asiantuntijoita, eli riitajuristeja.

Miten Keräämö Oy:n omistajakuntien lain velvoittama jätehuolto hoidetaan riitelyn aikana ja kun siirtymäaika ei riitä käymään kaikkien oikeusasteiden ratkaisuja. Eri oikeusasteet ruuhkautuvat sekä alkaa muutenkin rapauttamaan oikeusjärjestelmän kokonaistoimintaa.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

On vaikea nähdä muuta hyötyä tästä harjoituksesta kuin se, että toivottavasti ihmiset ja poliitikot alkavat ymmärtää, miten jätehuolto Euroopan unionissa ja Suomessa toimii ja mitä kehitystyötä sekä investointeja sen piirissä on tehty viimeiset 30 vuotta.

Paljon on myös tehtävää, jotta Suomessa jätehuolto saadaan keskieurooppalaiselle tasolle.

Jätehuolto on yksi niistä välttämättömyystoimista, joka toimiessaan on erittäin vähän huomiota herättävä toimiala, mutta taattua on, että jos tällä toimialalla tulee toimintahäiriöitä tai ala rapautuu, se tulee näkymään kansalaisten arjessa nopeasti ja terveyttä tai turvallisuutta sekä yleistä järjestystä vaarantaen.

Jos laki toteutuisi nyt esitetyssä muodossa, tulisi se purkamaan keskitetyn alueellisen jätehuollon pirstaleiseksi kuntakohtaiseksi jätehuolloksi, joka olisi erittäin kallis, harkitsematon ja vaikutuksiltaan mittava taantuminen jätehuollon alueelliselle ja kattavalle kehitykselle.

Mitään positiivisia taloudellisia tai muita hyötyjä ei ole tunnistettavissa, mikäli laki toteutetaan nyt esitetyssä muodossa.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Keräämö Oy:n tehtyjen rakenteiden ja sopimusten purkaminen ei onnistu jätehuollolle annetussa siirtymäajassa.

Keräämö Oy yhtiön pilkkominen tai uudelleen järjestäytyminen alueella ei onnistu jätehuollolle annetussa siirtymäajassa sillä, jos lakiehdotus toteutuisi nyt esitetyssä muodossa, tulisi päättää ja/tai riidellä ketkä jäävät jätelaitoksen ulkopuolelle ja poistuvien olisi myös perustettava uusi jätelaitos siirtymäajan puitteissa. Ei ole mahdollista.

Jätelaitoksen jakaminen olisi kuntapoliittinen prosessi. Se edellyttää kuntien välistä sopimista. Sopimuksien avaamisessa olisi häviäjiä ne jätelaitoksesta pakolla irrotettavat kunnat, jotka ovat jo muutenkin heikossa asemassa.

Kuntia, joilla omistusosuus alle 10 % ei ole kuitenkaan mahdollista pakottaa irtautumaan jätelaitoksesta.

Jätelaitos ei voi myöskään itse yksipuolisesti irtisanoa omistajiaan. Kuka tämän ratkaisee?

Siirtymäaikaa koskeva kirjaus on kirjoitettu muotoon ” Hankintayksikön tulee irtisanoa tämän lain voimaan tullessa voimassa olevat 15 §:n perusteella tehdyt sopimukset päättymään siirtymäajan 30.6.2028 loppuun mennessä, mikäli sidosyksikön omistusosuutta koskeva 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus ei täyty.”

Jätelaitoksissa ei ole hankintalain 15 § perusteella tehtyjä hankintasopimuksia niiden omistajakuntien kanssa. Sen sijaan omistajakunnat ovat jätelaitoksen osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen mukaan siirtäneet niille kuuluvat jätehuollon palvelutehtävät jätelaitokselle toimivallan siirtona.

Kirjauksen hengen toteuttaminen tarkoittaisi sitä, että mikäli kunnat eivät pysty siirtymäajan puitteissa sopimaan keskenään irtautumisen järjestämisestä, on jätelaitoksen osakassopimus purettava. Tällöin jätelaitos lakkaisi olemasta, eikä tällöin olisi olemassa enää tahoa, joka hoitaisi asukkaiden jätehuollon. Kaikki jätelaitoksen sopimukset ja sitoumukset purkautuisivat.

Koko ajatus 10 % vähimmäisomistusvaateesta kunnallisen jätehuollon osalta on harkitsematon sekä absurdi ja ei ole järkevästi tai kattavasti kyetty erittelemään, mistä tämä vaatimus ottaa jätehuolto mukaan vähimmäisomistusvaatimuksena. Kuten aiemmin tässä lausunnossa on todettu, lobbarit, etujärjestöt sekä edunvalvontatoimistot ovat omien intressiryhmiensä äänitorvia, jotka pyrkivät vaikuttamaan omien intressiryhmien ansaintaa kasvattavasti tai etuja maksimoiden. Kuka on ollut se hallitusohjelma kuiskaaja, jonka toiveita nyt toteutetaan ja minkä intressiryhmän etuja ajetaan valtakunnan tasolla?

Sinällään koko siirtymäajasta keskustelu jätealalla ei ole realistista, sillä lakiehdotusta ei tule toteuttaa nyt esitetyssä muodossa.

Jos ja kun nykyistä jätehuoltojärjestelmää on rakennettu ja kehitetty yli 30 vuotta, antaa sen hyvää perspektiiviä myös järjestelmän purkamiseen.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Keräämö Oy:n koko juuri neuvoteltu sopimuskanta vaatisi uudelleenneuvottelun tai kaikki olisi irtisanottava, koska käytännössä yritys tulee purkaa, sopimuksia ja niiden ehtoja ei enää voida täyttää sen jälkeen, kun jätelaitos on pilkottu.

Kaikki käsittely- ja kuljetussopimukset, joissa sitoudutaan toimittamaan tietty määrä jätettä ei voida enää täyttää. Keräily- ja kuljetussopimukset, jotka koskettavat niitä alueita, joiden on lähdettävä jätelaitoksesta menevät uusiksi, koska yhtiön olemassaolon perusta on rikottu ja rapautettu.

Vaikea on tietää etukäteen siirtymäajalla, ketä on mukana ja ketä ei ole. On hyvin vaikeaa arvioida, paljonko aikaa koko jätehuoltokentän uudelleenjärjestely veisi, mutta sen rakentaminen ja kehittäminen on kestänyt vuosikymmeniä.

Jätehuoltoviranomaisen toiminnot on purettava ja taas rakennettava uudelleen niille kunnille, jotka eivät olisi tulevaisuudessa yhtiössä mukana.

Uuden jätelaitoksen tai uusien alueellisten jätelaitosten sekä viranomaistoimintojen perustamisessa tule ratkaista:

1. yhtiön/-iden perustaminen ja rekisteröinti
2. viranomaistoiminnan organisointi
3. rahoittaminen/taloudellisen perustan ratkaiseminen
4. Henkilöstön palkkaaminen ja koulutus
5. Toimitilat, kalusteet ja ICT- hankinnat
6. luvitusprosessit
7. Jäteinfran sopivan paikan etsiminen, hankkiminen ja rakentaminen
8. Kumppanuudet ja sopimuskanta
9. Kuljetusurakoiden kilpailutukset hankintalakien mukaan
10. Jätteenkäsittelyn järjestäminen
11. koneet ja kalustot ml. astiat
12. toiminnan organisoinnin laajuudesta päättäminen (make or buy päätökset)
13. jne...
14. jne...

Aikaa tähän jätehuollossa olisi alle kaksi vuotta, koska ensin omistajakuntien tulisi tehdä päätökset laitoksen jakamisesta, sekä tehdä konkreettinen työ taseen pilkkomiseksi ja lunastamiseksi. Pelkästään pilkkomiseen itsessään menisi todennäköisesti ainakin kaksi vuotta minimissään, riippuen saadaanko neuvotteluilla tulosta.

Jos taas lähdetään riitelemään ja käydään ”jäteruuhkautuneita” oikeusasteita läpi, kymmenen vuottakin saattaa tähän kulua.

Mahdolliset riitaisuudet olisivat todennäköisesti yleisten tuomioistuinten osalta kesken erityisesti huomioiden asioiden kompleksisuus ja todennäköinen useamman oikeusasteen käsittely. Omistusjärjestelyitä koskisi joka tapauksessa neuvotteluvaihe ja vasta sen jälkeen vireille tulevat oikeudelliset prosessit, mikä voisi pidentää lainvoimaisen ratkaisun saamista osakkeiden luovutushinnasta ja luovutuksesta entisestään.

Lain voimaantulon jälkeen alkava neuvottelu ja oikeusprosessi useampine oikeusasteineen voisi tarkoittaa joissain tapauksissa lainvoimaista päätöstä hyvinkin pitkän ajan kuluttua ja siirtymäajan päättymisen jälkeen.

Kaikkea toimenpiteitä ei osaa edes arvioida, sillä tällaista harjoitusta ei ole tässä valtakunnassa koskaan koettu.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistususuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Jätehuolto tulisi välttämättömyyspalveluna jättää omistususuusvaatimuksen ulkopuolelle aikaisemmin tässä lausunnossa esitettyjen seikkojen ja perusteiden vuoksi sekä perusteella.

Kunnallinen jätehuolto tulisi siirtää erityisalojen hankintalain piiriin sen kompleksisuuden ja merkittävyyden takia, kuten Ruotsi ja Saksa on jo tehnyt.

EU:n alueella kaikki valtiot ovat järjestelmässä, jossa kunnat tai muu julkinen taho hoitaa jätehuollon.

Miksi Suomi olisi poikkeus huonompaan suuntaan?

Jätteenpolttolaitosten tuottaman lämmön ja sähkön status tulisi muuttaa niin, että se tunnustetaan ns. hukkalämmöksi ja yhteiskunnan hyödykkeeksi, koska korvaavaa menetelmää hyötykäyttöön kelpaamattoman jätteen käsittelyyn ei ole tai ei ole ainakaan toistaiseksi tiedossa.

Mikäli yhteiskunta ei hyödynnä ja käytä ei kierrätyskelvotonta jätettä energiana tai tee siitä liikenteen polttoainetta (biokaasu, vety jne.), tulee perustaa uudet jätealueet ja -kuopat, jonne materiaali ”haudataan” odottamaan tulevia ratkaisuja. Tätä on jo kokeiltu aiemmin ja niitä kutsuttiin aikoinaan kaatopaikoiksi. Mitkä ovat muut vaihtoehdot?

Jätelaki on yksi valtakuntamme eniten muutetuista laista. Ala kaipaa työrauhaa, jotta se voi innovoida ja investoida saavuttaakseen alalle ja Suomelle asetetut tavoitteet yhdessä paikallisten ja valtakunnallisten yksityisten jäteyritysten kanssa asukkaidensa hyväksi.

Omistusosuusvaatimuksen tulisi vahvasti olla hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti ”yleisen edun huomioon ottava”.

Yleinen etu ei, aiemmin tässä lausunnossa esitettyjen seikkojen ja perusteiden vuoksi voi jätehuollossa missään tilanteessa täytyä, mikäli laki toteutetaan nyt esitettyssä muodossa.

Tulevaisuudessa ollaan muuttamassa jätelakia kiertotalouslaiksi. Asiat eivät muutu vain nimeä vaihtamalla.

Kiertotalouden ohjaaminen lakisääteisesti on erittäin iso läpi yhteiskunnan leikkaava toiminnallinen muutos ja se vaikuttaa kaikkeen siihen, miten asiat ja tavarat suunnitellaan, miten valmistetaan ja mistä raaka-aineista ne tehdään.

Miten valmistusprosessit tukevat kiertotaloutta, kierrätettävyyttä ja kierrätysperiaatteita. Miten käyttö ja kulutus saadaan noudattamaan jätelain mukaista etusijajärjestystä, eli jätehierarkiaa.

Kiertotalouslakityö tulisi miettiä uudelleen niin, että jätelaki jää olemaan ja tehdään uusi erillinen kiertotalouslaki, jätelaki tarvitaan loppusijoittamiseen ja-käsittelyyn. joka tapauksessa. Jätelakia tarvitaan täyttämään sitä aukkoa, jota kiertotalouslaki ei täytä tai pysty vastaamaan, vaan kiertotaloudestakin jää aina jätettä, joka pitää käsitellä jätelain puitteissa.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä

keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Ei vastaa miltään osin kuntalaisten ja kunnallisessa jätehuollossa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta ei tule luopua, mutta nykyjärjestelmää tulee kehittää.

Jätealalle rikosrekisteri on välttämättömyys alan ei toivottujen yritysten välttämiseksi, esim. case lokapojat tai viimeaikaiset jätekasapalot.

Ympäristörikosten sanktioita tulisi koventaa ja tulisi myös koventaa rikoksen tekijöiden alalle tulon esteitä sekä valvontaa.

Ympäristörikollisuus Suomessa on melko yleinen rikollisuuden muoto, jolla ei usein ole asianomistajaa, mutta joka loukkaa yhteistä oikeushyvää eli ympäristöä.

Ympäristörikoksella tavoitellaan usein taloudellista hyötyä laiminlyömällä lain edellyttämiä velvollisuuksia. Poliisin tutkima tyypillinen ympäristörikos on jätteiden luvaton hävittäminen tai säilyttäminen.

Jätteiden luvattomasta säilyttämisestä suomessa on viimeaikoina ollut liialtakin kokemusta, niin Pirkanmaalla, kuin Satakunnassa. Tämä on melko yleistä alalle joka puolella Suomea.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Muutos lisää taakkaa molemmilla osapuolilla ja koko yhteiskunnassa kaikille, jotka tuottavat jätteitä, siis koko kansa ja kaikki yritykset. Muutos ei edistä hallitusohjelmassa määritettyjä tavoitteita missään muotoa ainakaan jätehuollon osalta.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jätealalla nykyiset ilmoittamiset hankinnoista koetaan toimiviksi ja kaksikielisyys tulee säilyttää. Toisen kotimaisen kielen Toisen kotimaisen kielen kielitaito vähenee yhteiskunnassamme ja muuttuu monikieliseksi, mutta tekniikka taas kielten muuttamisessa kehittyy.

Jätealalla byrokraattiseksi ja toimimattomaksi sekä turhaksi koetaan yleisesti materiaalitori. Tämä tulisi saada kehityksen alle, jotta sen käyttö tai halutut periaatteet edistyisivät.

Jäteala tulisi saada muiden välttämättömyyspalveluiden kanssa samaan asemaan, eli erityisalojen hankintalain piiriin.

KKV tekee hyvää ja laadukasta työtä jätealan valvonnassa sekä sillä on oikea kuva jätealan toiminnasta.

Valittamiseen tulisi saada jonkin näköinen valitusmaksu, joka palautetaan, jos valitus todetaan aiheelliseksi. Turhat valitukset hankinnoista kuormittavat turhaan kyseessä olevaa hankintaa, yhteiskuntaa yleensä sekä aiheuttaa inertiaa, joka on hankinnoille ja hankkeille haitaksi sekä kustannuksia lisäävä elementti.

Muut huomiot

KKV, YM ja VM ovat lausuneet asiallisesti ja oikeat asiat huomioiden.

Miksi etsiä ongelmaa sieltä missä sitä ei ole?

Miksi rikkoa toimiva ja pysäyttää hyvä kehitys?

Näihin olisi löydettävä järkipäisiä vastauksia.

Nirhamo Jaakko
Keräämö Oy